بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-B12/20
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް: އަޙްމަދު ޒަކީ، ސަރުދާރުމަންޒިލް / ށ. ފޯކައިދޫ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަރީފު
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަހްމީދާ
ފަނޑިޔާރު ފީރާނާޒް ފަތުހީ

ނިމުން ތާރީޚް: 27 ރަމަޟާން 1444
18 އޭޕްރިލް 2023

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 11 ރަޖަބު 1444 / 02 ފެބްރުއަރީ 2023

- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ:**
- **ނަންބަރު:** 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ދަޢުވާ:** ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 02 މާރިޗު 2023
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 12 މާރިޗު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ޤާނޫނީ ވަކީލުން:
ސީނިއަރ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޝަފާ އިބްރާހީމް
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޝާހިދާ މުޙައްމަދު

އިސްތިއުނާފަށް ދެކޮޅު ފަރާތް
އަޙްމަދު ޒަކީ/ [illegible]
ޤާނޫނީ ވަކީލުން:
އަލްއުސްތާޛު ޢަބްދުﷲ [illegible]

ޖިނާއީ-ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން- ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 117 ވަނަ މާއްދާ- ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2008 (އެންޓިކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު) ގެ 26 ވަނަ މާއްދާ- ޤާނޫނުއަސާސީގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ސ)- ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޢުގެ ރައުޔު

ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން" އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލެވުނު މައްސަލައެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ފަރާތަކީ، ށ. ފޯކައިދޫ / [illegible]، އަޙްމަދު ޒަކީ[1] އެވެ.

ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. ދައުލަތުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000 (ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 23 ވަނަ މާއްދާއާއި 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ގުޅުވާލައި އެ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، އަޙްމަދު ޒަކީ އާއި [illegible] ވަޒީފާގެ މަސައްކަތް މަޤާމުގެ ނުފޫޒު ބޭނުން ކޮށްގެން އެހެން ފަރާތަކަށް ނާޖާއިޒު ފައިދާއެއް ހޯދައިދިނުން [illegible] ކުށުގެ ދަޢުވާއާއި މި އަމަލުގެ ސަބަބުން [illegible] ގައުމުގެ ބަދަލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 27 އޮގަސްޓް 2016 ގައި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

3. މި ދައުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 56/Cr-C/2020 މައްސަލައިގައި ބަލަމުން ދިޔައިރު، [illegible] މައްސަލާގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި އަޙްމަދު ޒަކީގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅުއްވީ އަންނަނިވި ހުށަހެޅުމެވެ.

3.1 ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލާ ބެލުން ފަށާއި ކުރީގައި ގޮތެއް ނިންމުން ދިފާޢު ނުވަތަ އިޢުތިރާޟް ނުވަތަ ހުށަހެޅުމެއް މައްސަލާގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގައި ހުށަހެޅިދާނެކަމަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި

---

[1] އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A066391

ކޯޓުގައިވާ 56/Cr-C/2020 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާ އާއި ގުޅޭ ދައުވާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާއާއި 20 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާ އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2008 (އެންޓި ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނު) ގެ 26 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކޯޓުގައިވާ ދައުވާއެއްކަމުގައި ހަމަ އެހެންމެ ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކޯޓުގައިވާ ދައުވާއާއި އިސްތިއުނާފުގެ މައްސަލަތަކުގައި ދައުވާކުރަންޖެހޭ ހަމަތަކާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/2 ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެންނާއި ބަޔާންކޮށްދޭން ކަންކަމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލަ ގޮތުން ބެލުމުގައި ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން މައްސަލަ ބަލާނީ ކޯޓުގައިވާ ދައުވާއެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ކޯޓުގައިވާ ދައުވާއެއް ބަލާނީ ދައުވާއެއްކަމުގައި ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައިދީފައިވާތީ އެވާ ހުކުމަށް ހުކުމްކުރެވެ.

4. ޝަރީޢަތުން ހުކުމްކުރައްވާފައިވާ ކުރިމަތީގެ ތާރީޚުގެ ނަންބަރު

145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުކުމަކީ ހުކުމްކުރެއްވުމުގައި ނިންމެވި ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވިގޮތަށެވެ.

"ޤަޟިއްޔާގައި 56/Cr-C/2020 ނަންބަރު ކޯޓުގެ މި ހުކުމުން، މަތިން އެމީހާގެ ކަންކަން ބެލުމަށް ދިރާސާ ފުރަތަމަ ދައުވާލިބޭ އަނބިމީހާ ޖަލުގެ ފަރާތުން ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ހުކުމުގެ ތެރޭގައިވާކަން ބަލައި، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޤަރާރުގެ ނަންބަރު 394/2012-2016/CRC/497 "ދައުވާ ހުކުމްކުރާ ފޯމު" އިން އަނބިމީހާ ޖަލުގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރުން ކުރި މައްސަލާގެ ނުހުށަ ކޯޓުގެން ނާޖާއިޒު ފައިދާ ޕެރޯލުގެ ކިޔުންގެ މި ދައުވާ މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމުން ގޮތް ޝަރީޢަތް ކުރިޔަށްދިއުމުގައި، ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 (ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ކުރެވޭ ޝަރުޢީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާއިދު) ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ގޮތް ނިންމެވުމެވެ."

5. މި އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ބުނެވިދާ ނިންމުން[2] އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބެލެވޭ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ

6. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކީ:

6.1 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން" ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި "މަތީ ދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް އެއަށްވުރެ ދަށު ދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންވާނެއެވެ" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން

7. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނެފައިވަނީ، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން އެންޓިކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުން ހިންގި ތަޙުޤީޤުގައި [illegible] 04 އޮކްޓޫބަރު 2011 އަދި 16 ނޮވެމްބަރު 2011 މި [illegible]، 04 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި [illegible] 16 ނޮވެމްބަރު 2011 ގައި [illegible] މައްސަލާގެ [illegible].

8. އަދި [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible] 2023 މާރިޗު 09 ވަނަ ދުވަހުގެ 15:22 ގައި [illegible].

---

[2] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން

9. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/283 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) ގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދެވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ބައެއް ޙައްޤުތަކަކީ އެ ޙައްޤު ލިބިފައިވާ ފަރާތަކުން އަމިއްލައަށް އެ ޙައްޤެއް ދޫކޮށްލުމުން ނެތިދާ އެ ޙައްޤެއް ހަނިކުރުން މަނާކުރެވިފައިވާ ޙައްޤުތަކެއް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެ ޙައްޤެއް އެއްކަލަ ނުވާ ވަކި ދިފާޢެއް އެ ޙައްޤެއް ދިފާޢުވާ ފުރުޞަތު އަމިއްލައަށް ދޫކޮށްލުމުން ނެތިދާ ކަމެއް ޙައްޤުތަކުގެތެރޭގައި، މިގޮތުން ބަލާއިރު ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ޙައްޤަކީ އެ ޙައްޤު އެއްކަލަ ނުވާ އެ ޙައްޤު ވަކި ދިފާޢެއް އެ ޙައްޤެއް ދިފާޢުވާ އަމިއްލައަށް ދޫކޮށްލުމުން ނުވާ ނެތިދާނެ ކަމެއް ޙައްޤެއްކަމާއި، ހައްދަށް ކަނޑާ ޖިނާއީ ހައްދެއް އެ ޖިނާއީ ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ދިނުމަށްފަހު އެންގުމަށް، އަދި އެ ޙައްޤުގެ ބޭނުން ހިފުން ބޭނުންވާކަމަށް އެ ޖިނާއީ ކުށުގެ ތުހުމަތުގެ ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީ ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު އެ ޖިނާއީ ކުރިމަތިލާފައިވާނަމަ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އިން ލިބިދީފައިވާ ޙައްޤުން އެ މީހަކު މަޙުރޫމު ކުރެވިފައިވާކަމަށް ބަލާނެކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއާއި، އެހެންކަމުން، ވަކީލެއްގެ ޚިދުމަތުގެ ބޭނުން އަމިއްލައަށް ހިފަހައްޓަމުންދާކަމަށް، އެންޖެހިފައިނުވާކަމަށް ބަލާނީ ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މީހާ ޖިނާއީ ޝަރީޢަތުގައި ބުނެދީފައިވަނީ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބޭނުމެވެ.

10. އަދި ބަރުލަމާނުގެ ބޭނުމަކީ އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް ވަކީލެއްގެ ޚިދުމަތުގެ ބޭނުން ހިފުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް، ވަކީލެއްގެ ޚިދުމަތް ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލާފައިވާކަމަށް ބަލާނީ ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މީހާ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބޭނުމެއް އެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލާކަމަށް ބަޔާންކުރުމުގެ ކުރިން، ޝަރީޢަތުން އެ މީހާއަށް ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޚިދުމަތް ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ދީފައިވާކަން ޔަޤީންކުރުމަށް ތަޙުޤީޤު ޝަރީޢަތުގެ ފުރުޞަތު ދީފައިވާކަމާއި، އެ ބޭނުންވާ ޙައްޤު ދޫކޮށްލަން ބޭނުންވާކަމަށް ބަލައިގަތުމަށް ކުރިން އެއްވެސް ޝަރީޢަތެއް ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޙައްޤު، އަދި ވަކީލެއްގެ ޚިދުމަތް ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު ވަކީލެއްގެ

އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭކަމަށް ބެލިނަމަވެސް އޭގެން މައްސަލައަށް ކުރާނެ އަސަރެއް ނޯންނާނެކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެއެވެ.

11. އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްމާޢީލް އިލްހާމް ވ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 43 ވަނަ ނުކުތާގައި، އެ [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible] ސީދާ އަސަރުކުރާކަމަށް [illegible] ދަށު ކޯޓުން [illegible] ފާހަގަކުރެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވާ ގޮތް

12. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

" ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ [illegible] ނިންމި ނިންމުން" ބާތިލްކޮށްދީ، އަދި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަލުން [illegible] މައްސަލައަށްކަން ކަނޑައަޅައިދެއްވުން"[3]

މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފަށް [illegible] ފަރާތުން [illegible]

13. ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ މަފްހޫމް ގެ ދާއިރާއިން ބޭރުން މާނަ ކުރެވޭނެ ނުކުތާއެއްކަމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީ މައްސަލައާއި ބެހޭ ނިންމުމެއް ވަކި މަރުޙަލާގެ ކޯޓަކުން ނިންމާފައިނުވާކަމާއި، ދައުލަތުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ

---

[3] އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ފޯމުގެ 07 ވަނަ ސަފްޙާ

މާއްދާގެ (ރ) މާނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

14. މައްސަލައާ ގުޅިގެން 04 އޮކްޓޯބަރު 2011 އާއި 16 ނޮވެމްބަރު 2011 ވަނަ ދުވަހުގެ ތަޙްޤީޤީ ބަޔާނަށް ބެލުމުން އެ ދެބަޔާނަކީ [illegible] [illegible] [illegible] ނަމަވެސް ތަފާތު ދެ [illegible] [illegible] ކަމާއި [illegible] [illegible] ބުނުމުން 04 އޮކްޓޯބަރު 2011 ވަނަ ދުވަހުގެ ތަޙްޤީޤުގައި ވަކީލެއްގެ ފުރުސަތު ބޭނުން [illegible] 16 ނޮވެމްބަރު 2011 ދުވަހުގެ ތަޙްޤީޤުގައި ވަކީލެއްގެ ފުރުސަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ތަޙްޤީޤު [illegible] ކިޔުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެއެވެ. އަދި [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

15. ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޙައްޤު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަށަވަރު [illegible] އަސާސީ ޙައްޤެއްކަމާއި އެ ޙައްޤު [illegible] ދޫކޮށްލުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެއެވެ.

16. އަދި ދައުލަތުގެ ވަކީލުން އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަތީ މަރުޙަލާގެ ޝަރީޢަތުން ނިންމާފައިވާ ޤަޟިއްޔާތަކީ ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާތަކެއްކަމަށާއި، ނަމަވެސް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލާފައި ނުވާކަމުގައި، ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޙައްޤު އެދިފައި ވަކިކޮށް އެ ފުރުޞަތު ދީފައިނުވާ ތަޙުޤީޤެއްގެ މައްޗަށް ބިނާވެފައިވާ ޝާހިދު ދައުވާއަކާ އެ ޤަޟިއްޔާތަކާ [illegible] [illegible] [illegible] އެ ޤަޟިއްޔާތަކުގެ ޙުކުމާއި ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުން މި ޤަޟިއްޔާގައި ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދައުލަތަށް [illegible] [illegible]

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

17. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

"ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުން" ބާޠިލުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަށް ބަލާއިރު [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ނިންމުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުންތަކާ އިސްތިއުނާފު [illegible] އެދެމެވެ."[4]

މިފަދައިންނެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރާ ކަންތައްތައް

18. މި ޤަޟިއްޔާގައި މިކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ސުވާލަކީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ އެވެ.

19. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

---

[4] އިސްތިއުނާފީ ދައުލަތުގެ ޖަވާބު [illegible] ފޯމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރު

"މަތީ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް އެއްގޮތަށް ދަށު މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭނެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

20. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/283 ގަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރުމުގެ ނުކުތާތަކުގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"…ޤާނޫނުއަސާސީން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން ބައެއް ޙައްޤުތަކަކީ، މިގޮތުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބައެއް ޙައްޤުތަކީ، އެއްވެސް ފަރުދަކަށް ދޫކޮށްލެވިދާނެ އެހެން ނުވަތަ އެއްވެސް ފަރުދަކަށް ދޫކޮށްލެވެން ނެތް ޙައްޤުތަކެއް ކަމުގައިވާ ޙައްޤު (unalienable rights) ތަކެވެ، އަދި ބައެއް ޙައްޤުތަކަކީ، އެފަދަ އެއްވެސް ފަރުދަކަށް ވަކިކުރެވިދާނެ ޙައްޤުތަކެވެ، އެއްވެސް ފަރުދަކަށް ދޫކޮށްލެވިދާނެ ޙައްޤު (alienable rights) ތަކެވެ، މިގޮތުން ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާއި 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އިން ދެވިފައިވާ ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ އެހީތެރިކަން ދޫކޮށްލުމުގެ ޙައްޤު އިސްތިސްނާކުރެވިދާނެތޯ، އެފަދަ ޙައްޤުތައް ދޫކޮށްލުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެން، އެފަދަ ޙައްޤު ވަކިކުރެވިދާނެ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން ދޫކޮށްލެވިދާނެ ޙައްޤުތަކެއް ހިމެނެއެވެ، އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި އެއްވެސް ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލެވޭނެއެވެ. އަދި، އެއީ އެފަދަ ޙައްޤެއް ހިފެހެއްޓުމާއި އެފަދަ ޙައްޤު ދޫކޮށްލުމަކީ ކޮންމެ ފަރުދަކަށް ދޫކޮށްލުން ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީ ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު އެއްފަދައިން ފަރުދުންނަށް ލިބޭ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާއި 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އިން ދެވިފައިވާ ޙައްޤެއް އެފަދަ މީހަކު ދޫކޮށްލެވިދާނެ ނިޔާކުރެވިފައިވެއެވެ…"

މިފަދައިންނެވެ.

21. ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބާބުތަކުން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުން މަތީ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާފައިވާ ގަޟިއްޔާތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތަކަށް ދަށު މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭ، އަދި އެ އުޞޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ނިންމުންތައް ނިންމަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤަވާޢިދެކެވެ. މިގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހައިކޯޓުގެ ގަޟިއްޔާގައި ވަކީލުގެ ޙައްޤު ދިނުމަކީ އެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލެވިދާނެ ޤަވާޢިދުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލު ދަށު ކޯޓުގެ ގަޟިއްޔާގައި ތަބާވެފައިވާ ކަމާ ގުޅިގެން ފަރާތެއްގެ ދަޢުވާތަކަށް، އެއީ ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް، ޢަމަލު ކުރި އެ ވަކީލު ޙައްޤުގެ ސަބަބުން ކުރިމަތިވާ

ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު އޭނާއަށް ލިބިދީފައިވޭތޯ ނުވަތަ އޭނާގެ [illegible] އެ ފުރުޞަތު ނުލިބިގެންދިޔަގޮތް ބަލަންޖެހޭ ކަމަށް ދެކެމެވެ.

ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] ނުވަތަ އެ ފުރުޞަތު ނުލިބިގެންދިޔަގޮތް

22. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"53. (ހ) ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީއާއި [illegible] ކޮންމެ ހިނދެއްގައި [illegible] [illegible] ހޯދައި ލިބިގަތުމުގެ ޙައްޤު ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ."

މިހެންނެވެ.

23. އެންޓިކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު[5]ގެ 26 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"26. ކޮމިޝަނުން ބަލައި ތަޙްޤީޤު ކުރާ މައްސަލައެއްގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތަށް އޭނާގެ ދިފާޢުގައި ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު ނުވަތަ އޭނާގެ ދިފާޢުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލެއް ދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭންވާނެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] ކޮމިޝަނުން [illegible]، އެ މައްސަލައެއް ގެންގޮސް ކޮމިޝަނުން [illegible] [illegible] [illegible] ނުބެލެވޭނެއެވެ."

މިހެންނެވެ.

24. އަޙްމަދު ޖަމީލަށް 4 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި ވަކީލެއްގެ ފުރުޞަތު [illegible] ނަމަވެސް، އޭނާއަށް 16 ނޮވެމްބަރު 2011 ގައި ވަކީލެއްގެ ފުރުޞަތު [illegible]، އޭނާގެ [illegible] ނަގާފައިވާ [illegible]، [illegible] އެންޓިކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު[6]ގެ 26 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުން [illegible] ނަގާފައިވާކަން އަޙްމަދު ޖަމީލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

25. އެންޓިކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ "[illegible] ގަވާއިދު" އަށް ބަލާއިރު، އެ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

---

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2008

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2008

"ތިޔަގޮތު ކޮންސްޓްރަކްޝަނުގެ ޒިންމާތައް ފިޔަވައިގެ ތަކެތި އެކުލެވިގެން ވާނީ އަރުން އެކްސްޕޯ (ޕްރައިވެޓް) ލިމިޓެޑުން ޕްރޮޖެކްޓަކީ 240ގެ ހުރުމުގެ ތަނަވަސްކަމުގައި، އިސްތިހާރުން ދަނޑުދާނުކުރުން އަދި ފެންގައި ގެއަށް ޕްރޮޖެކްޓްކުރުން ބެން އެކުލެވިގެން ކުރުމުގެ ތަކެތި އަގުގެތެރޭގައި 992,000.00 (ނުވަލައްކަ ނުވަދިހަ ދެހާސް) ރުފިޔާގެ ކޮންޓްރެކްޓް އެކުލެވިގެން މަސައްކަތްކުރުމުގެ އެއްގޮތަށް ކުރުމުގެ ކަރުދާސްތަކުގައި ވަކި ކުރުން ނޯޓިސްތަކުގައި، މިހެންވެ އަދާކުރުން ދުށްދުލުތަކުގެ ތަކެތި، ކޮމް އަރުން އެކްސްޕޯ (ޕްރައިވެޓް) ލިމިޓެޑުން ކުރަންޖެހޭ ރުފިޔާގެ ދުށްދުލުގެ 18,757,659.00 (އަށާރަމިލިއަން ހަތްސަތޭކަ ފަންސާސް ހަތްހާސް ހަސަތޭކަ ފަންސާސް ނުވައެއް) ދިނުމަށް މިކަމުގައި ދިރިއުޅުމުގެ ބޭނުން މަސައްކަތުގެ ތަރުތީބު މަސައްކަތުގައި ވާނީ ވަކިވަކި އެއްބަސްވުންތަކުގެ ޒިންމާ އިންޖީނިއަރިންގ ކޮންސަލްޓެންސީ އަދާކުރަން ހިމެނެއެވެ. ނަމަވެސް މިގޮތުގައި ވާނީ ވަކިވަކި އެއްބަސްވުންތަކެއް އަދާކުރުމުގެ ހުރުމަކު ނުވާނެއެވެ."

މިހެންނެވެ.

26. ބުނެވިދިޔަ ލިޔުމުން ބެލުމުން، މަސައްކަތުގެ ތަފްސީލުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލަކު އައްޔަންކުރަން އޮތް ބޭނުންވާކަމަށް ބުން ސާބިތުކޮށްދީފައިވާކަން އެނގެއެވެ. އެ ލިޔުމަކީ 04 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގެ ތާރީޚުގައި ހެދި ލިޔުމެއްކަން ވެސް އެނގެއެވެ.

27. ބުނެވިދިޔަ ލިޔުމުގައި ސޮއިކުރިފަރާތުން، އަޙްމަދު ޒަކީ ވަކީލުގެ ހުށަހެޅުމުގައި ބުނެފައިވާގޮތުން އެ ހުށަހެޅުމަކީ އެލިޔުމުގައި ޤާނޫނާ މި މައްސަލައާގުޅޭ ހުށަހެޅުއްވި އެއްވެސް ޝަރުޢީ ބަލާކަމެއް ނެތި ދާއިރާގެ ފަރާތްތަކުން ވެސް އެނގޭކަން ނުވެއެވެ.

28. ވަކީލުގެ ހުށަހެޅުން ދަލީލުތަކުން، ދެން ވަކީލު އައްޔަންކުރުމުގެ ހުށަހެޅުން ބަލައިގަނެ، އެކަން އެންމެ ކުރިން ކޯޓަށް ވަކީލުކަމުގެ ހުށަހެޅުންތަކުން އަދާކުރި ޖެހިއިރު އެއްގޮތަށް ހުށަހެޅި ކަމަށްވާތީ ނުހެދޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަދާކުރި ޖެހޭ ހުށަހެޅުން ފެށުނު ހުށަހެޅުމެއްކަމަށް އެނގޭކަން ނުވެއެވެ.

29. މި މަސައްކަތުގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، ވަކީލުގެ ހުށަހެޅުން އަދާކުރި ޖެހި ބުނެވިދިޔަ މަސައްކަތުގައި ދަލީލުތަކުން ފެނުނު، އެ ހުށަހެޅުން އަދިވެސް ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމަށް ބުނެ، އެގޮތަށް ދިފާޢުކޮށްފައި ކުރިކަން އެނގެން ނެތުމުގެ ވަކީލުގެ ހުށަހެޅުން އަދި ބުނެވިދިޔަ ލިޔުމުގެ ދަލީލެއް ކަމަށް އެހެން ނުދެކެމެވެ.

30. ވަކީލުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު[7]ގެ 26 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ނިންމުން [illegible]

31. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު [illegible] ރައުޔު

32. އަހުރެން ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަރީފުގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] ރައުޔު

33. އަހުރެން ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަރީފުގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

---

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2008

ހުކުމް

ދެންފަހެ، ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތައް އެހެން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B1/SHN/(56-2020)/(2023)/10 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުން ބާޠިލުކުރަން ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކުރެއްވީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު [illegible]

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަހުމީ